

Advies bij PIA Rechtmatig toekennen voorschot kinderopvangtoeslag door proactief signaleren (M7842)

JdZ 24/12/2019

Algemeen/samenvatting

Het verbeterproject heeft een toename tot gevolg van gegevensverwerkingen, waarbij veel soorten gegevens uit andere bronnen worden betrokken, en worden gebruikt om een geautomatiseerde voorspelling te doen m.b.t. de risico's t.a.v. de betrokkene. Niet helemaal duidelijk is of begeleiding/dienstverlening tot de eigenlijke taak van de B/T behoort. De PIA is heel compleet en duidelijk, maar op een aantal punten kan, zeker gelet op het belang ervan, nog worden bijgedragen aan verdere verbetering.

Samengevat zal hierbij met name van belang zijn dat in de PIA de toets op noodzaak en evenredigheid wordt aangescherpt, evenals de identificatie en beoordeling van de risico's, en de restrisico's. Daarbij moet aandacht worden gegeven aan:

- Een adequate verwerkingsgrondslag als bedoeld in de AVG;
- Transparantie (notificatieplicht AVG);
- Doelbinding (m.b.t. de contra-informatie).

Verder wordt in dit advies nog een aantal adviezen en verbeter suggesties gegeven.

Hieronder volgt een bespreking per onderdeel.

1. Inleiding

a. Advies: voeg de volgende passage toe:

Door middel van deze PIA wordt op systematische wijze inzichtelijk gemaakt hoe groot de privacyrisico's zijn, en welke maatregelen nodig zijn.

Vervang daarmee de onderstaande passage:

“Door middel van deze PIA wordt op systematische wijze inzichtelijk gemaakt hoe groot de kans is dat de privacy van betrokkenen geschaad wordt en welke maatregelen nodig zijn. Na het uitvoeren van de PIA heeft B/T antwoorden op deze vragen en kan er op deze basis een proces beschreven worden over de te nemen maatregelen als er zich een calamiteit of incident voordoet.”

b. Bespreek in de Inleiding de afhankelijkheid van deze PIA van andere PIA's, en in hoeverre deze PIA in verband daarmee de risico's voldoende in kaart kan brengen.

- de PIA die geschreven wordt voor risicoselectie met behulp van gegevens uit het datafundament van B/T :
“... we gebruiken de gegevens uit het datafundament van B/T die gebruikt worden voor risicoselectie. Voor risicoselectie wordt een aparte PIA geschreven. Mochten er vanuit dat proces wijzigingen noodzakelijk zijn in de gegevensverwerking, dan zullen we deze wijzigingen ook toepassen op het voorspellend model.” (blz. 30).
- De PIA in het kader van de aanpassing van de Regeling Wko:
“Er zal, door SZW, in het kader van het aanpassen van deze Regeling, een aparte PIA worden opgesteld. Hierin wordt ingegaan op de uitbreiding van de gegevensset die met de Regeling wordt vastgelegd.” (blz. 35).

2. Persoonsgegevens

Advies is om duidelijk aan te geven, bijvoorbeeld in een aparte tabel, welke gegevens *per betrokkene* worden verwerkt. "Geef per categorie van betrokkene aan welke persoonsgegevens van hen verwerkt worden" (Rijksmodel PIA, blz. 15). Een zodanige weergave geeft vanuit de optiek van de betrokkenen een duidelijker beeld van de verwerking van hun gegevens, en sluit beter aan bij de gegevensstructuur van het verwerkingenregister.

3. Gegevensverwerkingen

Advies om in te gaan op de volgende vragen:

- Wat houdt de handmatige behandeling in het kader van casemanagement in, zoals bedoeld in B., op blz. 13? Wat zijn precies de gevolgen voor de betrokkenen?
- Waarover gaat de notificatie als bedoeld in C3 op blz. 17, en hoe luidt die?

De antwoorden op deze vragen zijn vervolgens te betrekken bij de afwegingen, gevolgen en risico's in de onderdelen 13 t/m 16 van het Rijksmodel PIA.

8. Techniek en methode van gegevensverwerking

In dit onderdeel is duidelijk omschreven wat het verwerkingslandschap is en welke processen er zijn. Er zijn hier echter ook passages die niet zozeer beschrijvend zijn, maar meer een bespreking betreffen van privacywaarborgen. Aangezien privacywaarborgen maatregelen zijn, is het advies om deze passages te behandelen bij de maatregelen in onderdeel 17. Voorbeelden zijn de passages over de beveiliging van de gegevens (bijvoorbeeld op blz. 31), en over het borgen van transparantie/inzage en de waarborgen vanuit de PIA voor risicoselectie (op blz. 30).

13. Doelbinding

Persoonsgegevens mogen verder worden verwerkt voor andere doelen dan waarvoor ze oorspronkelijk zijn verzameld, als die doelen verenigbaar zijn met het oorspronkelijke verzameldoel. De verenigbaarheidstoets is op blz. 38 niet zichtbaar gedaan op basis van alle elementen van artikel 6 lid 4 AVG (verzameldoeleinde, ieder verband, kader van verzamelen, aard van de gegevens, gevolgen voor de betrokkenen, waarborgen). Advies is om dit in de PIA meer expliciet te maken. Dit geldt t.a.v. alle in onderdeel 2 (Persoonsgegevens) genoemde gegevenscategorieën.

Als bij het inwinnen van de persoonsgegevens niet aan deze doelbinding voldaan wordt, is toestemming van de betrokkene vereist of een specifiek wettelijk voorschrift. Dat voorschrift moet aan bepaalde voorwaarden voldoen.

"De AVG regelt dat de verdere verwerking voor een ander doel toegestaan is indien de verdere verwerking berust op toestemming van de betrokkene of op een specifiek wettelijk voorschrift, dat een noodzakelijke en evenredige maatregel is in een democratische samenleving ter waarborging van een belangrijke doelstelling van algemeen belang, bijvoorbeeld de nationale veiligheid, de openbare veiligheid, monetaire, budgettaire of fiscale aangelegenheden." (Toelichting bij Rijksmodel PIA, blz. 32).

Als niet duidelijk is of aan deze voorwaarden voldaan wordt, geef dit dan aan in onderdeel 16 en 17 (risico's en maatregelen).

14. Noodzaak en evenredigheid

a. Proportionaliteit

Proportionaliteit: staat de inbreuk op de persoonlijke levenssfeer en de bescherming van de persoonsgegevens van de betrokkenen in evenredige verhouding tot de verwerkingsdoeleinden?

In de PIA is als antwoord op bovenstaande vraag vermeld: “We hebben de gegevens maandelijks nodig, omdat we maandelijks een voorschot toekennen.”

De vereiste afweging blijkt hier niet duidelijk uit. Advies is om in ieder geval ook aan te geven van welke inbreuk bij de betrokkene er sprake is.

Bespreek ook of het noodzakelijk is om voor de uitvoering van de publieke taak persoonsgegevens te verwerken in het kader van o.a. de risicoanalyse. Wordt voldaan aan het vereiste van minimale gegevensverwerking/dataminimalisatie?

Als niet duidelijk is of hieraan kan worden voldaan, kan er sprake zijn van een restrisico als bedoeld in onderdeel 17 van de PIA, dat aan de AP moet worden voorgelegd.

b. Subsidiariteit

Subsidiariteit: kunnen de verwerkingsdoeleinden in redelijkheid niet op een andere, voor de betrokkene minder nadelige wijze, worden verwezenlijkt?

In de PIA is als antwoord op bovenstaande vraag vermeld: “... Dat sluit niet aan bij de missie van de B/T om rechtmatig, juist en tijdig toe te kennen en uit te betalen op een efficiënte manier en met minimale inspanning voor de burger” (blz. 39).

Deze zin geeft geen precies antwoord op de gestelde vraag. Nadelen voor de betrokkene of de gevolgen voor de persoonlijke levenssfeer worden niet duidelijk gemaakt of afgewogen. Advies is om duidelijk te maken of de gevolgen van de missie van de B/T wel of niet een aantasting van rechten en vrijheden van de betrokkenen met zich meebrengt.

c. Taak van algemeen belang of openbaar gezag: Casemanagement voor ouders met (kans op) hoge terugvorderingen

Uit de PIA blijkt dat bepaalde burgers proactief worden begeleid op basis van data-analyse of vanuit een signaal van een kinderopvangorganisatie.

“De uitvoering van toezicht door de B/T is erop gericht om het vermogen en de bereidheid van burgers om na te leven te vergroten en te borgen. B/T probeert daarbij zoveel mogelijk proactief en in de actualiteit te handelen en problemen te voorkomen, in plaats van reactief te zijn. Voor de B/T is “makkelijk maken het goed te doen” geen service op zich, maar een strategie om zijn kerntaak uit te voeren ...” (blz. 12).

Persoonsgegevens mogen worden verwerkt als dit noodzakelijk is voor de vervulling van een taak in het algemeen belang of als het noodzakelijk is voor de uitoefening van het openbaar gezag dat aan de verantwoordelijke is opgedragen. Advies is om duidelijk aan te geven of “begeleiden” wel of niet onderdeel is van “(proactief) toezicht” en of dit een taak is van B/T. Dit is van belang voor de reikwijdte van de (wettelijke) taak van de B/T op basis waarvan gegevens mogen worden verwerkt. Ook kan een ruime taakopvatting afbreuk doen aan de noodzaak van gegevensverwerking als deze per saldo te weinig effect heeft (bijvoorbeeld omdat dit ten koste gaat van andere taken zoals effectief toezicht houden of een plicht tot handhaving).

Advies is om dit punt bij de toets op noodzaak en evenredigheid te bespreken. Het kan overigens ook van belang zijn in het kader van doelbinding.

15. Rechten van de betrokkenen

Advies:

a. Ga in dit onderdeel in op de naleving van de notificatieplicht zoals vereist door artikel 13 en 14 AVG.

b. Geef aandacht aan de vraag hoe inzage kan worden verkregen van de gegevens, genoemd in de bijlage.

c. Op blz. 30 is vermeld dat:

“... ouders een inzageverzoek kunnen doen om te achterhalen waarom zij individueel worden behandeld op basis van het model. In dat geval geeft de B/T inzage aan de ouder dat hij/zij is benaderd vanwege de verwachting dat er sprake is van een hoge terugvordering ...”

Zoals het hier vermeld is, wordt er echter geen inzage verleend. Er wordt dan namelijk geen inzage gegeven van alle persoonsgegevens die feitelijk worden verwerkt. Er wordt in plaats daarvan informatie verstrekt over de doeleinden van de profilering en de indicatoren.

c. Advies is om de informatie over de doeleinden van de profilering en de indicatoren vooraf te verstrekken bij het voldoen aan de notificatieplicht van artikel 13 en 14 AVG, en het niet aan te laten komen op inzageverzoeken, omdat dan alle concrete gegevens over de betrokkene ter inzage moeten worden gegeven.

16. Privacyrisico's

a. In dit onderdeel wordt het volgende gevraagd:

Beschrijf en beoordeel de risico's van de voorgenomen gegevensverwerkingen voor de rechten en vrijheden van de betrokkenen. Houd hierbij rekening met de aard, omvang, context en doelen van de voorgenomen gegevensverwerkingen.

Advies: Ga na of de risico's overeenkomen met de risico's als bedoeld in de Toelichting bij het Rijksmodel PIA, blz. 35-36 (Risico's identificeren). Het is mogelijk dat de volgende risico's moeten worden toegevoegd:

- Discriminatie
- ID-diefstal
- Financiële verliezen
- Verlies vertrouwelijkheid van door geheimhoudingsplicht beschermde gegevens
- Privacyrisico's i.v.m. profilering

en eventueel:

- Minder controle over persoonsgegevens door gebruik van algoritmes (?)
- Verwerking van strafrechtelijke gegevens (?)
- Verwerking van gegevens van kwetsbare personen (?)

Er is in dit geval sprake van profilering in de zin van de AVG, zie de PIA op blz. 30. Gebruikmaking van profilering kan aanvullende privacyrisico's met zich brengen en daarom onderworpen zijn aan strengere regels, en aanvullende maatregelen vereisen. Transparantie is daarbij ook belangrijk; zie hierboven de opmerkingen onder 15 (Rechten van betrokkenen). Ook kan transparantie opgenomen worden als maatregel in onderdeel 17 (Maatregelen).

b. T.a.v. de tabel met risico's op blz. 41-42:

Advies: Geef duidelijk aan hoe groot de ernst (impact) is van de gevolgen voor de betrokkenen wanneer deze intreden. Op dit moment staan in de kolom Impact weliswaar kenmerken van het risico, maar nog niet de mate van de ernst van de gevolgen. Dit kan bijvoorbeeld worden aangeduid op een schaal van 1-5.

c. Verbetering Digitale Dienstverlening – beoordeel of de nadere categorisering van de betrokkenen betekenis kan hebben voor de privacyrisico's (inburgeraar, re-integratie).

17. Maatregelen

“Beschrijf welke maatregel welk risico aanpakt en wat het restrisico is na het uitvoeren van de maatregel. Indien de maatregel het risico niet volledig afdekt, motiveer waarom het restrisico acceptabel is.”

a. Advies: Bepaal per risico het restrisico na treffen van de (eventuele) mitigerende maatregelen. Nu zijn er nog geen restrisico's opgenomen in onderdeel 17 van de PIA.

Het bepalen van restrisico's is bepalend voor de vraag of de verwerking moet worden voorgelegd aan de Autoriteit Persoonsgegevens (AP). De bedoeling van de PIA is dat onderzocht wordt of de maatregelen voldoende zijn om de belangen van betrokkene te beschermen en dat de risico's voor de betrokkenen voldoende worden beperkt (zie art. 36 AVG, eerste lid, en JenV/Handleiding AVG, paragraaf 5.5.4., blz. 59). Wanneer de hoge risico's voor betrokkenen niet met redelijke maatregelen kunnen worden beperkt, moet de verwerking worden voorgelegd aan de AP. Dat betekent dat als Financiën besluit een hoog restrisico's te accepteren, of van oordeel is dat de maatregelen die nodig zijn om de risico's te beperken, niet redelijk zijn, de AP moet worden geconsulteerd.

b. Overweeg de volgende maatregelen toe te voegen:

- Tref maatregelen waardoor duidelijk is wat er door wie gedaan kan worden om te voorkomen dat hoge terugvorderingen en notificatie en/of casemanagement nodig zijn;
- Bied bij de aanvraag van de toeslag effectief transparantie m.b.t. de gegevens die in dit kader worden verwerkt, de contra-informatie, dienstverlening en risicoanalyse;
- Regel op controleerbare wijze in: het mandaat voor het nemen van de besluiten in het kader van de rechten van betrokkenen (zie onderdeel 15).

d. Advies: Voorzie het PIA-rapport van:

- een (voorgesteld) oordeel over de noodzakelijkheid en evenredigheid van de verwerking met het oog op het vastgestelde doel;
- een (voorgesteld) oordeel over de risico's voor betrokkenen.

e. Advies: Bepaal wie verantwoordelijk is voor de uitvoering van de maatregelen, en wanneer deze gereed zullen zijn. Borg de implementatie van de maatregelen.